

Handläggare
Norell Annika

Datum
2018-11-21

Diarienummer
KTN-2018-0432

Kulturnämnden

Konstprogram för Södra Gunsta

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att godkänna upprättat förslag till konstprogram för konstnärlig gestaltning inom projektet Södra Gunsta

Sammanfattning

Enligt Riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns konstnärliga gestaltningar ska kulturnämnden godkänna upprättade konstprogram för de olika projekten. Södra Gunsta är ett nytt område som byggs samman med den befintliga tätorten Gunsta. Området har ingen offentlig konst sen tidigare. Kulturförvaltningen föreslår nu att ett konstprogram för området godkänns för att göra det möjligt att arbeta vidare med processen med konstnärlig gestaltning för platsen. Nu föreligger konstprogrammet för Södra Gunsta.

Ärendet

Bakgrund

Söder om den befintliga tätorten Gunsta anläggs nu Södra Gunsta. I Södra Gunsta planeras det för 1500 nya bostäder, ny grundskola och förskolor samt torgyta med mer service än tidigare. Kulturförvaltningen satsar särskilt på konst och kultur på landsbygden och detta är ett av de projekt som offentlig konst gör i det arbetet.

Förslaget

Konstprogrammet är framtaget med utgångspunkt i de värden som finns för hela planprogrammet. Det är av stor vikt är att områdets historia, natur- och kulturarv och kommunens visioner tas till vara i den konstnärliga gestaltningen. Den konstnärliga gestaltningen blir identitetsskapande för området. De konstnärliga insatserna i Södra Gunsta planeras till allmän platsmark samt till kommunala institutioner såsom skolor, förskolor och äldreboenden. Dessa platser är offentliga och utgör därmed demokratiska rum som är

tillgängliga för alla. Den konst som placeras utomhus på allmän platsmark blir dessutom tillgänglig för medborgare under dygnets alla timmar.

Medborgardialog

Medborgardialog kommer att utföras i olika skeden av processen. Dels utifrån de medborgardialoger stadsbyggnadsförvaltningen utför, dels på öppna stormöten som sker tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningen och på specifika institutioner som skolor och förskolor.

Ekonomiska konsekvenser

En årlig summa av Uppsala kommuns investeringsmedel avsätts för offentlig konst. Kulturnämnden beslutar om detaljerad fördelning av investeringsmedlen. Konstnärliga gestaltungsuppdrag under 600 tkr hanteras på delegation av kulturförvaltningens avdelning för offentlig konst och konstprogram tas vidare till kulturnämnden som anmälningsärende. För konstprojektet för Södra Gunsta finns förslag på 2 000 tkr/år 2019–2020. Delegationsärenden hanteras liksom övriga konstprojekt enligt Uppsala kommuns Riktlinjer för arbetet med offentlig konst.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson

Direktör, chef för kulturförvaltningen

Bilaga 1: Konstprogram för Södra Gunsta

Bilaga 2: Karta över området

Handläggare
Annika Norell

Diarienummer
KTN-2018-0432

Konstprogram för Södra Gunsta

2018-11-21

Innehållsförteckning

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst	3
Konstprogram.....	3
Beslutsprocessen	3
Bakgrund	3
Förutsättningar för konstnärlig gestaltning	4
Dialog med medborgare	4
Värden knutna till platsen.....	5
Platser för offentlig konst.....	7
Konstkollektioner	9
Kravspecifikation	10
Hur den konstnärliga gestaltningen kommer in i byggprocessen.....	10
Tidplan	11
Ekonomiska konsekvenser	11

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst

Kulturnämnden ansvarar enligt reglementet för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för offentlig konst för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete kring den offentliga konsten. Genom Uppsala kommuns styrdokument: Mål och budget, kulturnämndens verksamhetsplan och riktlinjer för offentlig konst, anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten. Konstären, där konstnärliga bedömningar ingår, hanteras och verkställs av sakkunniga tjänstepersoner inom avdelningen för offentlig konst på kulturförvaltningen.

Konstprogram

Södra Gunstas konstprogram är ett styrdokument som tar ett helhetsgrepp över Södra Gunsta ur ett konstnärligt gestaltungs-perspektiv. Det innebär att programmet ligger till grund för arbetet med konstnärlig gestaltung i det nya området rörande konstens utveckling, platser, värden, tematik och intentioner. Utgångspunkt för Södra Gunstas konstprogram är Mål och budgets inriktningsmål 1 som handlar om att offentlig konst blir en självklar del i Uppsalas växande och utveckling. Där är Södra Gunsta en del av landsbygdsutvecklingen. I kulturnämndens verksamhetsplan är den offentliga konsten kopplad till kommunfullmäktiges inriktningsmål 2 som innebär att Uppsala ska vara attraktivt att leva, verka och vistas i. I kulturnämndens mål 2 är den offentliga konsten en del av målet genom värden såsom tillgänglighet och hållbarhetsfrågor. Den offentliga konsten i Södra Gunsta blir en samhällsnyttig investering på flera plan.

Beslutsprocessen

Arbets- och beslutsprocessen för den offentliga konsten i Södra Gunsta följer Uppsala kommuns riktlinjer för offentlig konst. Riktlinjerna finns att ta del av på uppsala.se/offentligkonst eller genom att kontakta kulturförvaltningens registrator kulturförvaltningen@uppsala.se eller 018 727 00 00. Anskaffning av konst sker i enlighet med lagen om offentlig upphandling (2016:1145).

Bakgrund

En mil öster om Uppsala anläggs idag ett stort område i anslutning till tätorten Gunsta. Det nya området kallas för Södra Gunsta och är tänkt att byggas ihop med den äldre orten. I området planeras och anläggs det för 1500 nya bostäder, ny skola och förskolor samt en ny torgyta med mer service än tidigare. I orten Gunsta bor det idag ca 620 personer¹. Gunstas invånare består till stor del av barnfamiljer som värnar närheten till naturen och lugnet. Då det inte finns någon offentlig konst på allmän platsmark sedan tidigare i Gunsta ses platsen som aktuell för offentlig konst som kan tillföra unika värden för hela området och de människor som vistas där. Kulturförvaltningen deltar i planeringen av området för att konsten i ett tidigt skede ska komma med på allmän platsmark och gemensamhetsytor. Arbetet sker i nära samarbete med stadsbyggnadsförvaltningen, arkitekter och landskapsarkitekter.

---

¹ Uppgift från 2017

Idag består planområdet av kuperat landskap med skog, mindre våtmarker samt ett låglänt öppet landskap. I närheten finns stora friluftsmarker som Fjällnoraområdet, sjön Trehörningen och Vedyxaskogen. Upplandsleden och en Linnéstig ligger i närheten. Dessa områden är värdefulla för både boende i planområdet och för Uppsalaborna i stort.

Byggandet av de nya bostäderna började 2018 och kommer att fortsätta med ungefär 200 nya bostäder per år. Hela området beräknas vara färdigt runt 2030. Likt det äldre kringliggande Gunsta ska det nya området vara småskaligt. De nya husen är låga och anpassade efter naturens färger och former. Längs huvudgatan planeras ett centrum med bostäder och service på en plats. Bostäderna kring centrumet blir högre än övriga området med max fem våningar och utsikt över området, skogen och kringliggande åkrar. I de högre husens bottenvåningar planeras service; butiker, caféer och restauranger. Utanför huvudgatan planeras villor och radhus med egna gräsytor och uteplatser. Områdets ledord är naturen kring området, tillgång till friluftsliv och naturen utanför fönstret.

Byggherrar i området är i nuläget BoKlok, Småa samt Arcova.

Historia

Södra Gunsta ligger i Funbo socken. Funboområdet har varit kontinuerligt bebott sedan bronsåldern och det finns ett stort antal fornlämningar från brons- och järnåldern i anslutning till den befintliga bebyggelsen. Bönder i området har under århundraden bidragit till att forma kulturlandskapet. Med järnvägens tillkomst blev de tidigare byarna Bärby och Gunsta stationssamhällen.

I Gunsta finns det ett gravfält med tio synliga gravar på en åkerholme i planområdets centrala/norra del. Det finns två stensträngssystem² i planområdet, varav en är cirka 30 meter lång. En förstudie, två arkeologiska utredningar och en arkeologisk förstudie har tagits fram som berör planområdet.

Lennakatten – museijärnväg i Uppland

I Gunsta finns det ett stopp för den museiala järnvägen Upsala-Lenna Jernväg, som i folkmun kallas ”Lennakatten”. Sträckan öppnades år 1876 och är 33 km lång. Den är smalspårig och trafikerar sträckan Uppsala-Bärby-Marielund-Länna-Almunge-Faringe station. Sträckan var från 1908 en del av Stockholm-Roslagens järnvägar (SRJ). Sträckan trafikeras sommartid med ångloks- eller dieselloksdragna tåg samt rälsbussar. Resterande del av året trafikeras banan av chartrade utflyktståg och arbetståg som förekommer sporadiskt förekommer under hela kalenderåret.

Enligt Lennakattens museiföreningen kommer namnet från att befolkningen längst järnvägen upplevde att ångvagnen lät som en väsande katt. Museijärnvägen knyter an till Uppsalas historia. Lennakatten har en av sina stationer intill Uppsala centralstation och skapar med sin vattenhäst och låga stationsbyggnad en kontrast till dagens järnvägsstation.

Lennabanan/Lennakatten finns inte inkluderad som kommunalt kulturmiljöområde men lyfts fram i kommunens översiktsplan som ett viktigt kulturminne att arbeta vidare med och ta hänsyn till.

Idag

Bebyggelsen i Gunsta består mest av villor från senare hälften av 1900-talet. Dessa är placerade i en kil mellan museijärnvägen Lennabanan och länsväg 282. Området kännetecknas av nya större, individuellt utformade villor samt villabebyggelse från början av 1900-talet fram till idag. Det nya villaområdet Bärby Äng har uppförts söder om väg 282 i Bärby. Borby hage är ett annat nytt område som ligger norr om väg 282. Planområdet Södra Gunsta har tidigare varit obebyggt.

---

² Stensträng: arkeologisk benämning på en raserad förhistorisk inhägnad, enklare murar. Murarna var ofta stängsel mellan betesmark och åkermark.

Södra Gunsta har planerats utefter den naturliga terräng och natur som fanns på platsen innan. Planarkitekterna för området har lämnat stora delar av platsens topografi för att bevara den naturliga känslan.

Boende i Gunsta har i medborgardialoger fört fram behovet av idrottsplatser. Därför planeras två utomhusfotbollsplaner, och två idrottshallar varav en ligger i anslutning till grundskolan.

Förutsättningar för konstnärlig gestaltning i Södra Gunsta

Konst i offentlig miljö kan sätta fokus på en plats, ge konstnärliga upplevelser, stimulera till samtal och ge möjlighet till reflektion. Konsten kan bryta invanda mönster, skapa debatt, ifrågasätta och ge nya dimensioner. Konst som är en del av stadsbilden kan bidra till att väcka intresse för och synliggöra en plats. Den kan skapa mötesplatser, verka identitetsskapande, ge platsen en unik karaktär och bidra till känslan av trygghet.

Då den offentliga konstnärliga gestaltningen blir det första av sitt slag i Gunsta-området, finns det goda förutsättningar att ta ett helhetsgrepp för att tillföra konstnärliga värden. I arbetet med plats-specifika gestaltningar ingår det i konstnärens uppdrag att utgå från den aktuella platsen och medborgare som vistas där, samt närområdets karaktär och historik. Det är därför viktigt att konstnären tar avstamp i konstprogrammet. Det ses som värdefullt att ta vara på tankar och synpunkter som framkommer genom medborgardialogen, samt att erbjuda redskap att förstå och förhålla sig till de konstverk som planeras för Gunsta. Den konstnärliga gestaltningen ska vara en integrerad del av platsen samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt. Därtill är det av stor vikt att konstnären ges fritt tolkningsutrymme, för att säkerställa att konsten inte blir styrd och att den konstnärliga gestaltningen ska kunna vidhålla integritet.

I arbetet konstnärliga skissuppdrag för Södra ingår att utgå från och svara upp mot konstprogrammets innehåll. Konstnären ska under skissperioden arbeta i nära samråd med projektledande intendent från avdelningen för offentlig konst samt byggprojektets arkitekter och sakkunniga inom anläggning och förvaltning. Konstnären bör också ta del av förda medborgardialoger inom projektet. Den konstnärliga gestaltningen ska vara en integrerad del av platsen samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt.

Den offentliga konsten i Södra Gunsta ska kunna väcka tankar och frågor. Området ska vara en plats för livet där många människor möts med olika erfarenheter. Konsten som planeras för området synliggör stråk och platser, den skapar mötesplatser och ger boende och besökande en känsla av identitet, stolthet och gemenskap. Södra Gunstas framväxt är en omfattande process som sträcker sig över många år. Offentlig konst kan bidra till att synliggöra företeelser i en sådan process genom dialogarbeten, konstnärliga förstudier och tillfällig offentlig konst. Barnperspektivet är viktigt i Södra Gunsta, det är de som kommer att växa upp i stadsdelen, deras minnen som kommer att bli en del av Gunstas historia och framtid. Ur en pedagogisk synvinkel kan konsten vara identitetsskapande och fungera genom nyfikenhet samt orienteringsmässigt även ur ett barnperspektiv. Offentlig konst rör sig i det demokratiska rummet, alla människor som möter konstverk har med sig olika erfarenheter och referenser. Det är viktigt att konsten och förmedlingen av konsten förhåller sig till en bred publik. Den konstnärliga gestaltningen bör utgå från platsen och dess immateriella värden.

Dialog med medborgare

Det finns goda möjligheter att föra olika typer av medborgardialoger under projekttiden. Eftersom projektet med det nya området pågår fram till 2030 ses det som värdefullt att dialogerna kommer in i olika skeden i planering av den offentliga konsten. Dels plockas synpunkter rörande Södra Gunstas framväxt upp från de dialogarbeten som stadsbyggnadsförvaltningen för under projekttiden och dels sker olika former av dialoger kontinuerligt genom avdelningen för offentlig konst. Olika modeller för dialoger följer kommunens riktlinjer för arbete med offentlig konst. Särskilt värdefullt är att knyta dialoger till brukare som finns på platsen såsom exempelvis pedagogisk verksamhet som finns i området, boende samt föreningar. All dialog med medborgare i processen är rådgivande, inte beslutande. Dialogens mål är att öka transparensen och inflytandet i processen. Dialogarbetet kan också ingå i konstnärens förberedande arbete. Hur omfattande dialogen blir och vilken metod som används beror på projektets budget och tidplan. Redovisning av förda medborgardialoger redovisas för kulturnämnden för projekt över delegationsnivå i samband med beslut om konstnärliga gestaltungsuppdrag. För dialoger förda under delegationsnivå meddelas nämnden årligen.

Värden knutna till platsen

De värden som är betydelsefulla med tanke på utgångspunkter för konstnärlig gestaltning är såväl platsens historia, natur- och kulturarv som kommunens visioner för Södra Gunsta. Värden samlas också in genom medborgardialoger under arbetets gång. Dessa värden kan bli viktiga utgångspunkter för den offentliga konsten inom områdets olika delprojekt. Viktigt att beakta i beaktande av konstnärlig gestaltning i Södra Gunsta är också kommunens fokus på miljö- och hållbarhetsfrågor. Det bör reflekteras genomgripande i material och tanke för den offentliga konsten som föreslås för området genom anvisningar i konstnärliga skissuppdrag. Konstnärliga reflektioner kring platsen, såsom dess historia, nutid, framtid och koppling världen kan vara värdefulla utgångspunkter såsom reflektioner kring vad det innebär när nya tätorter utvecklas.

Platser för offentlig konst

De konstnärliga insatserna i Södra Gunsta planeras till allmän platsmark samt till kommunala institutioner såsom skolor, förskolor, idrottshallar och äldreboenden. Dessa platser är offentliga och utgör därmed demokratiska rum som är tillgängliga för alla. Den konst som placeras utomhus på allmän platsmark blir dessutom tillgänglig för medborgare under dygnets alla timmar.

Torgytor

För att skapa konstupplevelser föreslås Södra Gunstas torg att bli en viktig plats för konstnärlig gestaltning. Torget kommer att ligga intill entrén till Södra Gunsta. Torget blir en naturlig mötesplats för boende i området. Konsten kan få en central och tongivande roll till hela området och bidra till identitetsskapandet för Gunsta genom sin placering på torget.

Parker och grönområden

I den västra delen av Södra Gunsta kommer det att anläggas en stor park med plats för alla generationer att mötas. Parken utformas för att passa barn, äldre och alla däremellan. Det planeras även för flera mindre parker i området med gångstigar ut i naturen. I anslutning till parkerna planeras dammar för att skapa en fin miljö och att rena dagvattnet på ett hållbart sätt. Ett stråk som kan vara aktuellt för konstnärlig gestaltning är stråket mellan grundskolan och ett idrottsområde med utomhusfotbollsplaner. Det kommer vara ett stråk som skoleleverna kommer använda sig av i stor utsträckning, men även boende i närheten av skolan. Kring hela Södra Gunsta anläggs ett fornlämningsstråk för att uppmärksamma platsens historia.

Skolor, förskolor och idrottshallar

I samband med utbyggandet av planområdet planeras en ny grundskola samt en ur-och skur förskola. Det planeras för fler förskolor längre fram. Konstnärlig gestaltning planeras i nära kontakt med Skolfastigheter AB, utbildningsförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen. Skolor, förskolor samt idrottshallar får förutom platsspecifik konst också en konstkollektion som tas fram utifrån konstprogrammet och i dialog med utsedda konstkommittéer. Platser för platsspecifik konst och konstkollektionen planeras i tidigt skede i respektive byggprojekt och i nära samarbete med arkitekt.

Konstkollektioner

Förutom konstkollektioner till skolor och förskolor som beskrivs ovan kan det bli aktuellt att utforma konstkollektioner i projekt där kommunen planerar att bedriva offentlig verksamhet. Arbetet med konsten tar då avstamp i konstprogrammet och verksamhetens specifika förutsättningar och värden. Inköp av så kallad löskonst görs utifrån konstprogrammets kriterier. Arbetet sker i samråd med utsedd konstkommitté i enlighet med kommunens riktlinjer för offentlig konst. Arbetet sker i dialog med byggprojektet och dess arkitekter.

Kravspecifikation

Skissuppdrag för Södra Gunsta utgår från konstprogrammets utsedda platser för offentlig konst. Kriterierna ser olika ut beroende på platsens förutsättningar vilket specificeras i avsnittet om platser för offentlig konst i konstprogrammet. Överlag arbetar Uppsala kommun med målet att ha en så jämlik konstsamling som möjligt. Det sker genom att strategiskt se till kriterier för val av konstnärer där den konstnärligt kvalitativa hänsynen för konstnärliga uppdrag i Södra Gunsta svarar upp mot konstprogrammet och de individuella platsernas förutsättningar, områdets historik, utpekade målgrupper samt Uppsala kommuns utsatta visioner och mål för Södra Gunsta. De konstnärligt kvalitativa aspekterna kommer att värderas utifrån hur väl de uppfyller ovan nämnda kriterier samt hur förslagen tar hänsyn till omkringliggande miljö samt hur de förhåller sig till och plockar upp värden från projektets förda medborgardialoger. Konstnärlig kvalitet, mångfald, åldersspridning och genus eftersträvas. Därtill ska konsten bedömas utifrån tekniska fördelar, estetiska och funktionella egenskaper, tillgänglighet, utformning med tanke på medborgares behov, miljömässiga och innovativa egenskaper. Konstnärliga uppdrag utformas på ett sådant sätt att kravställning för skissuppdrag specificeras i projektets olika etapper och platser, det blir en fördjupad beskrivning av förutsättningarna och kravbilden som konstnärskapet ska kunna svara upp mot.

Hur den konstnärliga gestaltningen kommer in i byggprocessen

Konstprogrammet ska inte i detalj beskriva hur inbjudna konstnärer i projektet ska tolka det övergripande temat, vilka specifika material de skall arbeta i, eller i detalj definiera utförande och skala för verken. Konstnärerna ska dock på olika vis relatera till konstprogrammets tema och projektets och platsens visioner och förutsättningar. Konstnärerna ska dessutom hantera frågor kring hållbarhet och konstverkens livslängd ur olika infallsvinklar d.v.s. både gestaltningmässigt, tekniskt och säkerhetsmässigt.

Tidplan

Byggnationen av Södra Gunsta har pågått sedan 2018 och beräknas vara klart 2030, med 200 nybyggda bostäder per år. De konstnärliga insatserna kommer att tillämpas i takt med utbyggnadsprocessen och planeras enligt etapperna 1, 2, 3, 4 och 5.

Ekonomiska konsekvenser

En årlig summa av Uppsala kommuns investeringsmedel avsätts för offentlig konst. Kulturnämnden beslutar om detaljerad fördelning av investeringsmedlen. Konstnärliga gestaltungsoppdrag under 600 tkr hanteras på delegation av kulturförvaltningens avdelning för offentlig konst och konstprogram tas vidare till kulturnämnden som anmälningsärende. För konstprojektet för Södra Gunsta finns förslag på 2 000 tkr/år 2019–2020. Delegationsärenden hanteras liksom övriga konstprojekt enligt Uppsala kommuns Riktlinjer för arbetet med offentlig konst.

Anskaffning av konst sker i enlighet med lagen om offentlig upphandling (2016:1145).

Handläggare:
Norell Annika

Diarienummer:
KTN-2018-0432

Bilaga 2: Översiktsillustrationer Södra Gunsta

Illustrativ plan

Grön cirkel: Infart till Södra Gunsta
Blå cirkel: Torgyta
Röd cirkel: Grundskola

Illustration etappindelning

